

**ITALIJANSKI INSTITUT ZA KULTURU I
DRUŠTVO MAČEVALACA „SVETI ĐORĐE“**

1. Izložba italijanskih mačeva i zapadnoevropskih mačeva od starog veka do 20. veka (04.12.2019 – 11.12.2019)

2. Predavanja (04.12.2019, 19 sati)

Prvi deo: Petar Vuković (Škole od Dei Liberia do Agripe)

Andrej Kubiček (Škole od Agripe do 18. veka)

Drugi deo: prof. Aleksandar Stanković (italijanski mačevi; italijanska škola mačevanja od starog Rima do 20. veka na prostoru Srbije i srpskih naseobina.

II Deo

Italijanski mačevi i italijanska škola mačevanja od starog Rima do 20. veka na prostoru Srbije i srpskih naseobina

Stari vek

Rimsko ovladavanje Balkanskim poluostrvom – Mezija (gornja i donja)

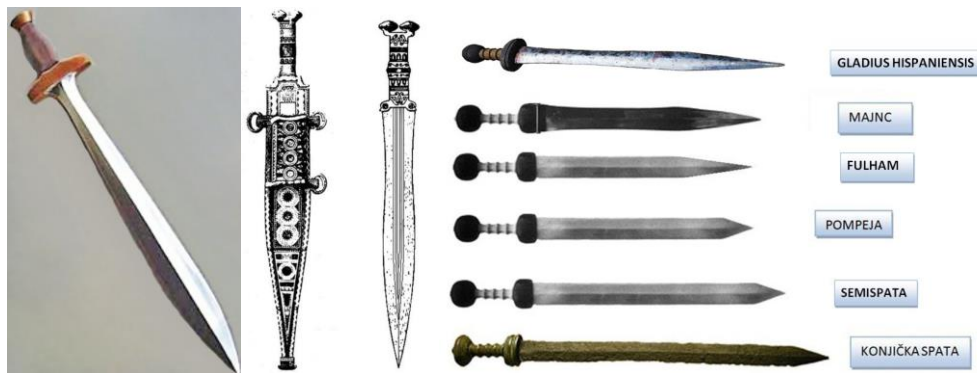
Rimske legije na prostoru Srbije (trajanje i infrastruktura)
IV Flavijevu (Singidunum) - Beograd
VII Klaudijevu (Viminacium) – Kostolac.

Rimski carevi rođeni na prostorima današnje Srbije: Galerije, Prob, Konstancijan, Maksimilijan, Aurelijan, Licinije, Gracijan, Jovijan, Flavijus Sever i Konstantin Veliki.

Rimski vojni gradovi i centri na prostoru današnje Srbije: Sremska Mitrovica (Sirmium) – carski grad (prestonica Rimske imperije u kojoj je umro Marko Aurelije. Niš (Naisus), Gamzigrad kod Zaječara (Felix Romulijana) Remezijana (Bela Palanka), Šarkamen, Medijana, Justinijana Prima, Trajanov most, vojni logori duž Dunava (Dijana, Pontes...)

Mačevi i tehnike mačevanja tokom 700 godina rimskog boravaka u Meziji.

Gladijus (poreklo i razvoj).

SLIKA 01, SLIKA 02. Rimski mačevi

Tehnika upotrebe gladijusa (pokaz).

Istočno rimsko carstvo (Vizantija)

Romejsko carstvo, mačevi i tehnike mačevanja (semispata i spata). Tehnika mačevanja (pokaz).

Varvari i Sloveni. Oružje i tehnike mačevanja

Doseljavanje srpskih plemena u Dalmaciju i Italiju u 9-10. veku. Srpsko-slovenske doseljeničke komune i zajednice: u Apuliji, Likiniji, Bariju, Brindiziju i Kalabriji... (Milići, Antići, Pešići, Paštrovići, Marovići, Vučinići...). Preuzimanje italijanskih tehnika mačevanja.

Doseljavanja Srba u Italiju u srednjem veku. Posle kosovske bitke su Srbi predvođeni Skenderbegom došli u Molize u Južnoj Italiji. Tu je bilo 9 srpskih naseobina (italijanski dokument sa imenima porodica). Preuzimanje italijanskih tehnika mačevanja.

Srednjevekovna Srbija, Vizantija i Zapad – političke, trgovinske i vojno-tehničke veze.

Mačevi i tehnike mačevanja. Razne varijacije vikinške spate, merovinške spate i karolinškog mača. Tehnika mačevanja (pokaz).

SLIKA 03. Ranosrednjevekovni i romanički mačevi

Gotički mačevi i tehnika mačevanja na prostoru Srbije.

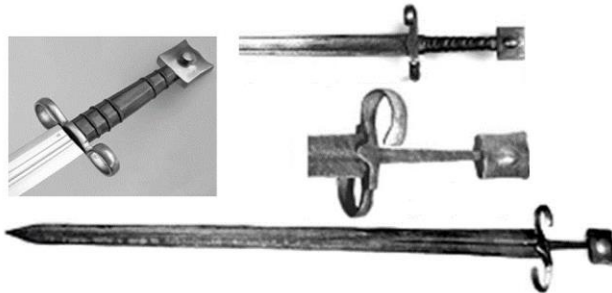

SLIKA 04. Gotički mačevi

Uvoz najamnika u Srbiji 12 i 13. veka. (Francuzi, Izitalijani, Nemci, Španci...) – tehnike mačevanja.

Uvoz mačeva i opreme iz Zapadne Evrope.

Autohtoni mač skjavoneska sa "S" nakrsnicom (koriste Srbi širom Dalmacije, Hrvati, Dubrovčani i Mlečani).

sl. 05. Mač "skjavoneska"

Dubrovnik, italijanska kultura - Mletačka republika, vlast i škola mačevanja u Dubrovniku, Dušanovo carstvo i Srbi u zaleđu Dubrovnika (Dalmacija od Stona do Dubrovnika, Pelješac, Mljet i zaleđe Dubrovnika od Žuše do Petrovog Sela pripadaju Dušanovom carstvu). Italijansko-srpske škole mačevanja.

Velika dubrovačka kolonija u Beogradu (od 14 do 17. veka). Dubrovački mačevi, italijanska škola mačevanja u Dubrovniku i koloniji u Beogradu.

sl 06. Mač "skijavoneska"

Venecija (Mletačka republika). Srbi u 9. veku (Paganija kod Neretve i Cetine i odnosi sa Venecijom. Masovno doseljavanje Srba u Dalmaciju (teritoriju Mletačke republike) u 14. i 15. veku (najstariji manastiri Krupa 1317 i Krka 1350).

Politička, trgovačka i vojna (mačevi i tehnike mačevanja) saradnja Mlečana i Srba od 12 do 14. veka. (Srbi iz Rasa sredinom 12. veka uspostavljaju veze sa Venecijom - ćerka velikog župana Dese udaje se za kneza Leonarda, sina Mletačkog dužda Vitala Mikielija; 1171. godine Venecija sklapa savez sa velikim županom Stefanom Nemanjom da Srbi koji žive u Dalmaciji osvajaju vizantijske gradove južno od Dubrovnika; veze između Srba i Mlečana su bile toliko jake da je 1202. godine za kneza u gradu Kotoru veliki župan Stefan Nemanja postavlja mlečanina *Laura Zena*. Vrhunac tih odnosa je bila udaja Ane Dandolo - unuke najvećeg Mletačkog dužda *Enrika Dandole*, za velikog župana Stefana Nemanju 1216-1217. godine; Stefan Nemanja iz Rima (papa Honorije III) dobije prvu kraljevsku krunu a Srbija postane kraljevina u crkvi svetih apostola Petra i Pavla u Rasu. Ana Dandolo je, dakle, bila prva srpska kraljica. Kruna nije mogla doći iz Vizantije jer Vizantija nije poznavala i priznavala instituciju kralja; Ana Dandolo (princeza Brnjača) dolazi u Veneciju (kao što je njena baba otišla iz Venecije) i udaje se za mletačkog dužda *Lorenca Tijepola*. Ona je bila toliko popularna i voljena u venecijanskom društvu da su čak pravljene igraće karte sa njenim likom. Ona je sahranjena pored oltara u drugoj po značaju crkvi u Rimu posle crkve Svetog Petra; sredinom 14. veka u svojoj hronici mletački dužd *Andrea Dandolo* opisuje dodelu mletačkog građanstva

caru Dušanu i carici Jeleni i piše: "da je između porodice Dandola i Nemanjića postoji blisko srodstvo od davnina."

Uskoci. Srbi koji žive u južnoj Dalmaciji od srednjeg veka u 16, 17 i 18. veku doseljavaju se pred Turcima u granična područja Metačke republike. Oni dobijaju od Venecije na području Like zemlju i oružje da bi bili zvanično u službi kao vrsta vojske vodila **uskočki** rat protiv Turaka. Senjski uskoci su učestvovali zajedno sa mletačkom regularnom vojskom kao slovensko-dalmatinske pomoćne trupe u službi Venecije u ratovima protiv Turaka. Polovinom 16. veka uskoci su branili mletački deo Dalmacije i bili su jedina kopnena vojska Mletačke republike a sredinom 17. veka je postojao period od 70 godina u kome su trajali neprekidni ratovi između uskoka i Turaka.

07. Uskok sa mačem „skijavone“

Takođe, i telesna garda mletačkog dužda je najčešće bila sačinjena upravo od najboljih i najodanih ratnika uskoka i ona je bila naoružana prvo venecijanskim mačem a zatim mačevima tipa **skijavone**, što znači da je koristila venecijansku tehniku mačevanja.

Mletački mačevi i tehnika mačevanja. Mlečani su krajem srednjeg veka koristili, kao i svi ostali Italijani razne gotičke mačeve.

No, imali su neke naročito omiljene. Prvi je bio TRANZICIONI, drugi venecijanski a treći skjavoneska.

08. Tranzicioni mač, rani venecijanski mačevi i mač „skjavoneska“

sl 09 i slika 10. Luka Sinjoreli 1499-1502., mač „skjavoneska“

Krajem 15. veka koriste u Veneciji veoma rašireno **VENECIJANSKI MAČ**. U 16. veku nastaje kompilacija skjavoneske i venecijanskog mača.

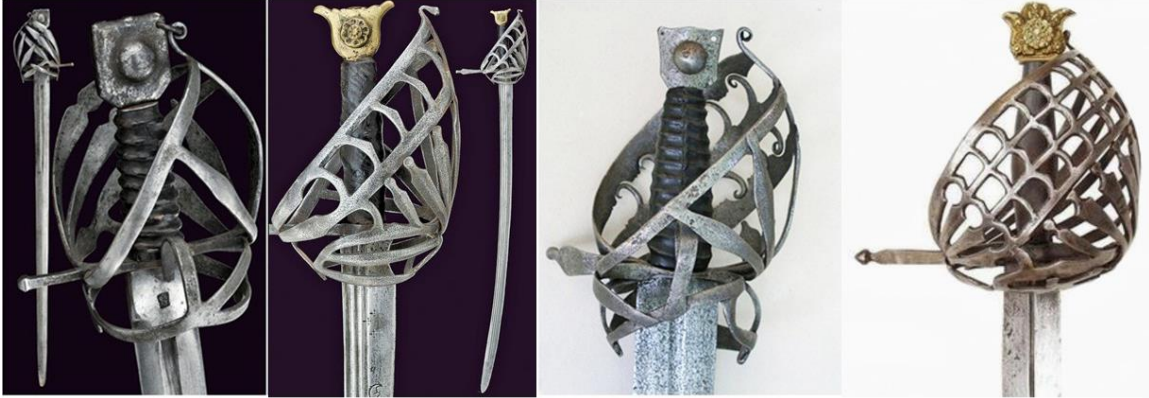
sl 11. Venecijanski mač i spajanje venecijanskog mača i mača „skijavoneska“

Kombinacijom ovih mačeva će kasnije nastati mač skijavone.

sl. 12. Mač „skijavone“ 17. veka

Dva tipa mača skijavne: sa rikasom i bez rikasa i različite tehnike njihovog formiranja. (Vidi predavanje: **Formiranje mača Skijavone**). Ovi mačevi će u početku biti teški (vojnički) sa širokim sečivom a kasnije sve više građanski (sve lakši i sa užim sečivom).

sl. 13. Mač „skijavone“ sa rikasom i mač „skijavone“ bez rikasa

Dalmacija, italijanski mačevi i tehnike mačevanja. Najveći deo prostora Dalmacije pripadao prvo Vizantiji a posle toga Mletačkoj republici. Dominiraju mačevi i tehnika mačevanja poreklom sa tla Italije. Od 15. do 20. veka u svim većim gradovima Istre i Dalmacije učitelji mačevanja su bili Italijani. U Zadru npr. su sva mačevalačka društva imala italijanska imena i u njima su radili učitelji kao što su:

Pijetro Orfei
 Enriko Viskardi
 Alberto Baroni
 Donato Garimberti
 Luiđi Edzel
 Đuzepe Galante.

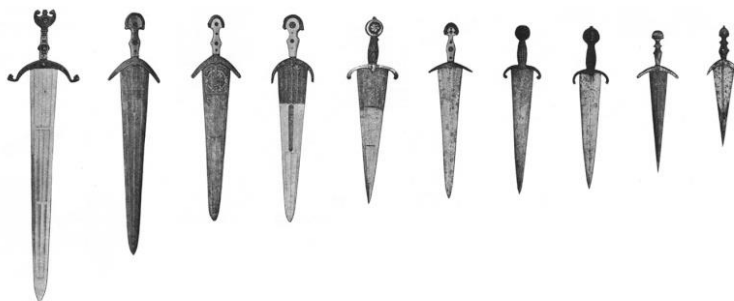
U svim etničkim igarama (kumpanija, moreška, pokladarsko kolo) koje se izvode širom Dalmacije i danas se koriste mačevi tipa skijavone, a koji su se i upotrebljavali venecijanskom tehnikom mačevanja.

sl. 14. Plesovi u Dalmaciji sa mačem „skijavone“

OSTALI ITALIJANSKI MAČEVI

Italijani će krajem 15. i početkom 16. veka koristiti i kratki mač ČINKVEDA (ČINKVEDEA) – kao neko sećanje na vreme rimskog gladijusa.

sl 15. „činkveda“ mačevi

Italijani će u isto vreme razviti i mač SPADA DE LATO. Ovaj mač je nastao dodavanjem gotičkom maču rikaso prstena čime je nastao čuveni „bolonjski mač“.

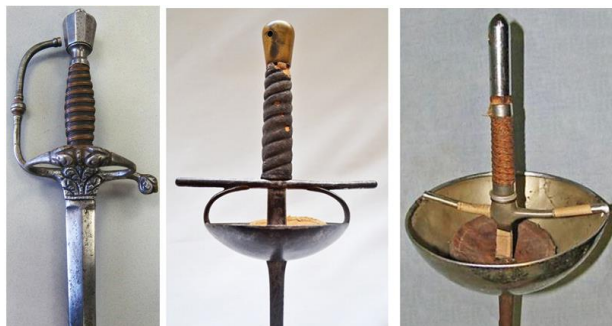
sl 16. „Bolonjski“ mač, Luka Sinjoreli, 1477-82

Nakon toga, početkom 16. veka, na **rikaso prsten** dodaje se **čeonni odbojnik** čime nastaje najpoznatiji mač u školi Dardi - „firentinski mač“. Daljim dodavanjem prečage rukobrana i drugih prečaga se stiglo do italijanskog rapira poznog 16. veka.

sl 17. Italijanski mačevi 16. veka

Od ovog rapira će nastati sve vrste lakih bodnih mačeva 18. i 19. veka italijanskog tipa a to su svi bodni mačevi sa prečagom.

sl 18. Tranzicini rapir 18. vek i bodni mačevi 19. veka sa prečagom

TRST

Srbi u Trstu i italijanska škola mačevanja. Kad Austrija 1717. god. proglašava Trst za slobodnu luku počinju prva masovnija naseljavanja Srba kako sa prostora Balkana tako i iz drugih delova Evrope. Trst u to vreme (dok još ne postoji novovekovna srpska država) postaje matica i centar srpskog naroda i kulture. Trst tada postaje prestonica srpskog prosvetiteljstva i intiligencije (škola, biblioteka i štamparije – 40 izdavača-štampara na srpskom jeziku u ćirilici). Iz Trsta dolazi ustanicima u Srbiju novac i oružje...

Srbi u Trstu su srednje i veoma bogati trgovci, brodovlasnici i ugledni građani birani na funkcije lokalne samoprave. Imaju i svoju opštinu a mnoge danas najpoznatije i najveće palate u centru Trsta podigli su srpski trgovci. Tako je Srbin iz Trsta Jovo Kurtović 1782. godine prvi u svetu uspostavio redovnu pomorsku liniju između Amerike i Evrope.

Oni na svojim putovanjima koriste venecijanske pomorske i građanske mačeve (mačevi skjavone, tranzicioni rapiri i špade), pa i *severnoitalijansku školu mačevanja*.

Vojvodina i italijanska škola mačevanja. Od sredine 19. veka dominira SPORTSKO MAČEVANJE. Širom Vojvodine se formira veliki broj sportskih mačevalačkih organizacija udruženja, društava i klubova: Veliki Bečkerek (Zrenjanin) 1867, Subotica 1880, Vršac 1891, Novi Sad 1855, Sombor 1887. U ove centre dolaze mnogi poznati učitelji mačevanja, uglavnom oficiri i to iz Mađarske, Italije i Austrije.

Mačevaoci Bečkereka (Zrenjanin) su tražili učitelja koji će im predavati mačevanje po "novoj metodi" – severnoitalijanskoj koju je uveo **Radaeli** sredinom 19. veka (u Beč je L. **Barbazeti** 1894. uveo revolucionarnu novinu učenja po novom "italijanskom sistemu" – sekućim mulinetom iz lakta. Ovu metodu je preuzeo grof **Italo Santeli** i doneo je u Budimpeštu 1896. godine s tim što ju je još više reformisao i redukovao na zaseke samo iz zgloba šake). Pre tog perioda se koristila **predradaelijeva škola (napuljsko-rimska)** sa sečenjima iz ramena (mulineti).

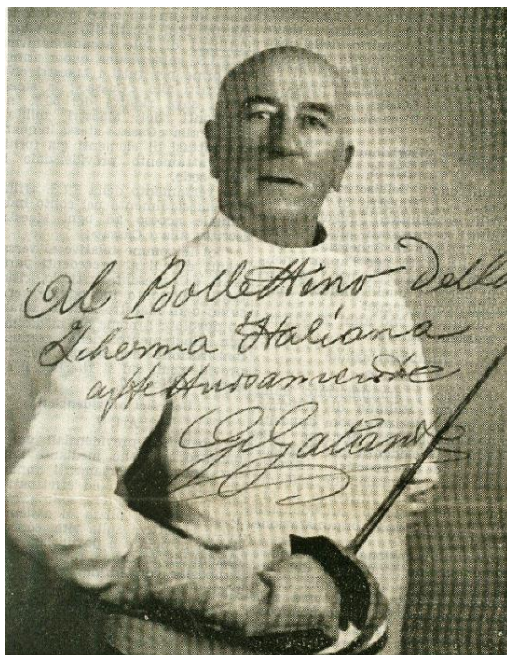
Iz tih razloga je i pored niza mađarskih učitelja mačevanja iz Italije došao 1901. godine **Eduardo Armentano**. Od 1902. godine časove drži **Andelo Toričeli** koji će mačevaoce učiti po novoj Sanelijevoj školi u Jugoslaviji sve do smrti 1945. god. u Paliću.

sl.19 Eduardo Armentani i Anđelo Toričeli 1892

I posle drugog svetskog rata na prostoru Jugoslavije je bilo italijanskih učitelja mačevanja. Tako je do 50-60. godina 20. veka u Zagrebu radio **Dante Galante** (najbolji trener Italije i trener italijanske reprezentacije), sin čuvenog **Đuzepe Galantea** a što je sigurno imalo uticaja i na srpsko mačevanje koje je postojalo u tada jedinstvenoj zemlji.

Šarl Duse, belgijski učitelj mačevanja koji radi u Beogradu još od 1891. godine je sredinom 1907. godine održao mačevalačku akademiju u Beogradu 21. februara 1908. godine. Na nju je došao **Đuzepe de Galante** najveći šampion Italije, takođe profesor mačevanja u Veneciji a koji je početkom 20. veka imao svoje škole u Rijeci, Zadru i Zagrebu.

SL. 20. Đuzepe Galante

Beogradske novine su 4.III.1908. sledećim izveštajem, iz kojeg se najbolje može videti duh mačevanja u Beogradu tog vremena, propratile ovaj događaj veka u Srbiji tog doba.

Šampion Italije Djuzepe de Galante i J. Pantelić očarali su publiku svojim značajkim assaut-om. Vi koji niste prisustvovali večeri Srpskog Mača izgubili ste mnogo; pred nama su se doхватili džinov i sabljica, Duse, hladan, sa majstorstvom dominira nad protivnikom. Galante, pronicljiv, brz i hitar u beskonačnost brani se kao lasica. Sve se to složeno prikazalo u borbi koja je bila pravo savršenstvo boračke umetnosti. Eviva Galante! Bravo Duse! Bravo Srpski Mač!

SL. 21. Jevrem Pantelić, Šarl Duse, Đuzepe de Galante 1908.

Italijanska škola mačevanja danas u Srbiji. Ona se, kada je reč o sportskoj sablji, koristi u svim sporskim klubovima jer je italijanska škola mačevanja temelj svetske moderne škole mačevanja sportskom sabljom.

Kada je reč o bojevom (klasičom) mačevanju koje se primarno upražnjava u školi Sveti Đorđe koriste se dve italijanske škole sekućeg mačevanja: **Rimsko-Napuljska** u kojoj se sekući pokreti izvode iz ramena (mač skijavone), **Radaelijevu** u kojoj se sekući pokreti izvode iz lakta (rapir i sablja) i italijanska tehnika bodnog mačevanja špadom i rapirom (uz promenu mociona šake tokom izvođenja napada i odbrana).

PRIKAZ NA FILMOVIMA

(mačevanje mačem skijavone, rapir-daga, špada i sablja)

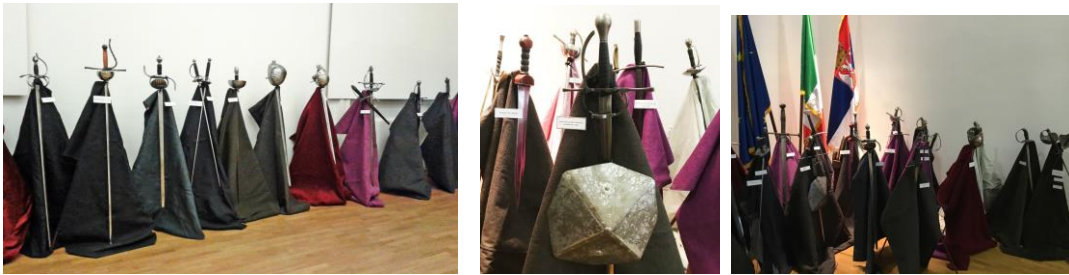
REZIME

Generalne karakteristike italijanske škole mačevanja

(tekst preuzet iz "Rečnika evropskog bojevog mačevanja" – Aleksandar Stanković)

Италијанска школа мачевања има корене у староримским школама војног и гладијаторског мачевања. Први уопште познати европски, у документима именовани, специјализовани учитељ мачевања био је римски конзул Рутилије (105. година п.н.е). Након пада Римског царства први документовани учитељи италијанске школе су из средине 14. века и они су представници *раноиталијанске школе* (Фиоре деи Либери и Филипо Вади). За њима следи *болоњска школа* или школа Дарди (Липо Бартоломео Дарди) а која је била активна од почетка 15. века па све до средине 15. века са својим чувеним учитељима (Мароцом и Вигианием). Ова школа постоји и данас и то на истом месту и истој згради где је и основана. Од средине 15. века до краја 16. века италијанску школу мачевања даље развијају Агрипа, Фабрис, Капо Феро итд. У периоду 15. века италијанска школа је била под утицајем шпанске школе, а све до почетка 16. века када Италијани почињу да потенцирају све више сопствени стил мачевања из којег ће се формирати не само *јужно италијанска (наполитанска) школа* (која ће владати чак и 17. веком у Француској где су је предавали италијански учитељи мачевања) већ и *болоњска и венецијанска школа*. Италијанска школа ће имати утицаја још и у 18. веку када је нпр. најпознатији учитељ мачевања у Енглеској био Италијан Доменико Ангело који је подучавао највише мачевање шпадом. Када је у 19. веку француско мачевање раширено Наполеоновим ратовима стигло на север Италије настала је *северноиталијанска школа* мачевања. На југу Италије се, међутим, сачувала стара италијанска школа називана још *јужноиталијанском*. У средњој Италији се одржала (формирала у новом облику) *средњеиталијанска школа*. Она је ујединила у себи елементе обе школе. Ова школа је касније најбоље описана у књизи „Школа микст“ од Гризетија. И у овом случају, као и код шпанске и француске школе, немогуће је једнозначно говорити о италијанској школи пошто се она, дакле, од 14. века до 19. века у многим елементима мењала. Али оно по чему је италијанска школа најдуже била позната је следеће: преферира линеарно кретање - борбу у судару а не пролазу тј. једну бојеву линију која повезује мачеваоце који се крећу слободно по терену трудећи се да ту линију одрже као најкраћи и најбржи пут до противника. У италијанској школи се сматрало да је најбољи начин одбране пресретање противника у тренутку кад он пође у напад. Карактеристика ове школе је и велика практичност - редуковање и поједностављивање радњи (Maroco је имао 13 *gardova*, Agripa само 4). У италијанској школи је тежиште тела ниско, став јако искошен а тежиште неутрално или благо офанзивно. Рука је доста пружена напред и код радњи са мачем се шака обавезно ротира по моционима. Сечења се обележавају по правцима извођења а не чиме се изводе (шпанска школа): тако постоји дијагонално сечење (*squalembro*), сечење наниже (*fendente*), сечење одоздо и сечење наниже (*imbrocatta*), и сечење одоздо на горе (*stocatta*). За разлику од шпанске школе у акције уноси више силе, преферира акције са контактом на оружје па је италијански мач не само због тога већ и раширеног спектра акција разоружавања имао посебну конструкцију. Наиме он од 1610. године има пречагу а од 18. века и два прстена у које се ставља кажипрст и средњи прст тако да је држање веома сигурно и чврсто (чак је спортски флорет имао мали кајиш кроз који се гурала шака пре него што би обухватила дршку). Овим се и објашњава честа употреба веза, батута и вођења који су карактеристични за италијанску школу. Одбране и дејства на оружје су у италијанској школи оштре и агресивне. Одбране се карактеришу покушајима лова оружја противника

далеко од себе са малим покретима гарде и покретима сечива који прате покрете груди противника. Испад је кратак. У борби су представници италијанске школе склони да врше серије кратких напада из различитих праваца са циљем да отворе противника или исфорсирају његов напад како би извели улаз са опозицијом (зауствавни бод). Лева рука им је непрестано спремна да склони противников врх који је почео у финту. Дакле, у италијанској школи се тежи силовитим и брзим акцијама од почетка напада; одсуству тежње ка сложеним комбинацијама и акцијама; избегавању блиске борбе; италијанска школа, за разлику од шпанске, која се базира на теорији, геометрији и метафизици је више практична. Док је шпанска школа мачевања и формално нестала са школом "микста" почетком 18. века (настала у 15. веку) италијанска школа мачевања је задржала своје ривалско место уз француску школу (која је настала тек средином 17. века) до данашњих дана, а што значи да је и без позивања на своје староримске корене италијанска школа мачевања са најдужом традицијом у Европи.

FOTOGRAFIJE PREDAVANJA NA
<http://www.macevanje.org/>